

De Douglas

De botanicus Menzies vond als eerste Europeaan in 1792 in de toen nauwelijks begaanbare oerwouden van Noord Amerika een conifeer, die later als *Pseudotsuga menziesii* in de boeken zou worden opgenomen. Pas in 1827 lukte het David Douglas, deze boom weer op het spoor te komen. Hij verzamelde zaad en bracht dit mee terug naar Engeland. Door hem kreeg deze boomsoort zijn tweede naam: *Pseudotsuga douglasii*. Thans wordt hij in Nederland kortweg douglas genoemd. De naam *Pseudotsuga* is misleidend. Ten onrechte wordt de douglas zo met de *Tsuga* (hemlock) in verband gebracht. Dit is een andere boomsoort, ook al behoren beide tot de dennenfamilie. De douglas is een van de grootste boomsoorten: hij kan hoogten bereiken van rond de 100 meter. Het hoogste exemplaar in Engeland - waar hij voor het eerst werd gezaaid - meet ruim 60 meter. Dat is een aanzienlijke hoogte als men bedenkt, dat hij, gezien het bovenstaande, niet ouder kan zijn dan ruim 150 jaar. De douglas is dan ook een snelle groeier! Legt men hiernaast het feit, dat hij onder de naam Oregon Pine hout levert van zeer goede kwaliteit, dan mag men spreken van een zeer aantrekkelijke bosboom. Als zodanig is hij dan ook in ons land veel aangeplant. Daarnaast komt men hem vaak in parken en plantsoenen tegen. De oudste exemplaren in Nederland vindt men in de tuinen van paleis Het Loo

te Apeldoorn, en in het Pinetum Schovenhorst te Putten (Gld.). Bij oudere bomen wordt de schors kurkachtig, sterk en grof geribbeld en chocoladebruin van kleur. Veel minder vaak ziet men de variëteit *glauca*: deze wordt aanmerkelijk minder hoog en heeft een meer grijze schors.

Mast van honderd meter

De douglas herkent men aan de roodbruine, spitse knoppen, en aan de kegels, die onder de zaad- schubben kleinere, uitstekende schubjes hebben die eindigen in drie tandjes. Vandaar de bijnaam 'Jan met de handjes'. Bij de gewone douglas liggen deze schubjes plat tegen de kegel aan; bij de variëteit *glauca* steken ze uit. De naalden van de douglas zijn langer en zachter dan die van de

januari 1987

Een uitgave van de
bomenstichting

Aanplant van douglasbomen die opvallen door hun kaarsrechte stammen.
De 'Boswachter van Emstweg' in de boswachterij Kootwijk
foto Jan Pit

In dit nummer...

De Douglas	1
Verantwoord onschadelijk maken van iepen	2
Jogchum van den Brink weg bij de Bomenstichting	4
Waardevolle oude bomen (19)	4
Bomen op bouwterreinen zeer kwetsbaar	5
Plantwerk in de winter	6
Bomen in het landschap (1)	6
Boekbesprekingen	9
Bosbouwkundige opleidingen (3)	9
Bomen in de mythe (14)	10
Adoptie Achterbergse linde door Copijn	11
Kring van kontaktpersonen kritisch bekeken	11
Agenda	12
Vragen	12

Bijlagen:
Folder 'Bomen & Bouwen'
Overzicht artikelen in 1986

fijnspar; zij prikken niet. Wrijft men ze fijn, dan ruiken ze duidelijk naar zuidvruchten. De naalden van de var. glauca ruiken echter nauwelijks. Naast beide bovengenoemde bestaan er nog drie soorten; deze zijn te vinden in China en Japan. De lange, kaarsrechte douglasstam is bijzonder geschikt voor het uitzagen van masten. Zo trof ik in de beroemde tuinen Kew Gardens te Londen een vlaggemast aan van 75 meter, die was gezaagd uit de stam van één Douglas. Op een tentoonstelling in Panama in 1915 bevond zich een soortgelijke

vlaggemast van 100 meter, eveneens uit een douglas gezaagd. Tot voor kort deed de boom het toen de bosbouwers er eenmaal mee hadden leren omgaan in ons land uitstekend. Helaas blijkt de douglas één van de soorten te zijn, die gevoelig reageert op luchtverontreiniging; er treedt in toenemende mate vitaliteitsverlies op. De toekomst zal moeten leren, welke hoogte en welke leeftijd hij bij ons kan bereiken.

J.J.C.

Verantwoord onschadelijk maken van iepen

Dit artikel plaatsen wij op verzoek van de Plantenziektenkundige Dienst. Hoe er binnen de Bomenstichting over deze problematiek wordt gedacht, kunt u nog eens lezen in het Bomennieuws van vorig jaar op pagina 25. red.

In de wintermaanden zullen in beplantingen de nodige onderhoudswerkzaamheden gepleegd worden. Ook iepen -met name veldiepen- zullen in het kader van deze werkzaamheden voor opruiming in aanmerking komen. In dit artikel hebben wij op een rijtje gezet waar u op moet letten bij het onschadelijk maken van iepen.

kundige Dienst (PD) werd opgespoord is veldiep. Het verlies aan waardevolle klonale iepen buiten de grotere bebouwde kommen is inmiddels gedaald tot minder dan 1 % per jaar. Deze cijfers tonen aan dat het iepenziekteprobleem voornamelijk een veldiepeprobleem is geworden. De veldiep is namelijk zeer gevoelig voor de ziekte; in veel gevallen is de ziekte reeds in de stobbe en wortels doorgedrongen. Na verwijderen van zieke veldiepen kan de ziekte via wortelcontact blijven doorwoekeren; ook nieuwe opslag vanuit wortels en stobbe van veldiepen wordt na verloop van tijd weer ziek en dient dan eveneens verwijderd te worden. Veldiepen blijven een voortdurende bron van overlast vormen en zijn daarom bedreigend in de omgeving van waardevolle iepen. Vooral daar, waar zieke veldiepen op onoverzichtelijke locaties voorkomen en lang blijven staan, kan de iepespintkever zich ontwikkelen en vervolgens gezonde bomen aantasten.

Indien men in uw beplantingen dunningen uitvoert of andere onderhoudswerkzaamheden verricht, is het zeer gewenst de veldiep preventief te verwijderen en hergroei te voorkomen dan wel te bestrijden. Opruiming van (veld)iepen is alleen zinvol indien deze iepen verantwoord onschadelijk worden gemaakt.

Ook na velling kan een iep gevaar opleveren

Wie meent dat bij het onschadelijk maken van iepen volstaan kan worden met het opruimen van bomen en struiken, kan bedrogen uitkomen. Een geveld iep kan namelijk, wanneer het hout niet wordt geschild, een broedplaats voor de iepespintkever vormen. Iepen (vooral veldiepen) kunnen na velling problemen geven door de ontwikkeling van opslag (hergroei) vanuit stobbe en/of wortels. Het voorkomen dan wel bestrijden van deze opslag verdient zeker de aandacht.

Onschadelijk maken van geveld iepen

Indien bij het vellen de iepen laag afgezaagd worden (stobbe max. 3 cm hoogte) hoeft de stobbe niet ontschorst (geschild) te worden.

Geveld hout kan verantwoord onschadelijk worden gemaakt door:

- fijn versnipperen waarbij de snippers maximaal 2 cm groot zijn;
- ontschorsen (schillen); dit kan met de schil-schop maar ook met een motorisch schilapparaat;
- verbranden;

Een laan van klonale iepen
Ulmus hollandica 'Belgica'
bij Goudswaard
foto: F. v. Gessele

Inleiding

Bij de bestrijding van de iepenziekte zal het beleid zich de komende jaren richten op het beschermen van waardevolle iepbeplantingen. Deze bescherming zal onder meer gerealiseerd worden door het gefaseerd opruimen van bedreigende veldiepen. Meer dan 90 % van het aantal iepen dat de afgelopen drie jaar door de Plantenziekten-

- hout met keverbroed (larven, poppen of kevers) versnipperen, verbranden of ontschorsen en de schors verbranden.

Voorkomen dan wel bestrijden van opslag van veldiepen

Wordt een veldiep geveld dan vormt dit de aanzet tot de vorming van uitlopers vanuit de stobbe en de wortels. Deze uitlopers worden binnen enkele jaren meestal ook ziek aangezien de iepenziekteschimmel in de stobbe/wortels kan overleven. Bovendien vormt de hergroei een bedreiging voor jonge bomen of struiken die tussen of nabij de stobben worden aangeplant. Opslagbestrijding kan als volgt plaatsvinden:

Mechanisch:

De meest radicale methode om hergroei te voorkomen, is het rooien van de stobbe met wortel en al. Hergroei kan ook mechanisch worden aangepakt door het afzetten met de bosmaaier, slagapparaten of snoeischaar. Deze methode is arbeidsintensief en dient doorgaans jaarlijks gedurende minimaal 5 jaar uitgevoerd te worden om de hoeveelheid opslag in de hand te houden.

Chemisch:

Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen stobbebehandeling en bladbehandeling. Bij stobbebehandeling gelden de volgende aanwijzingen:

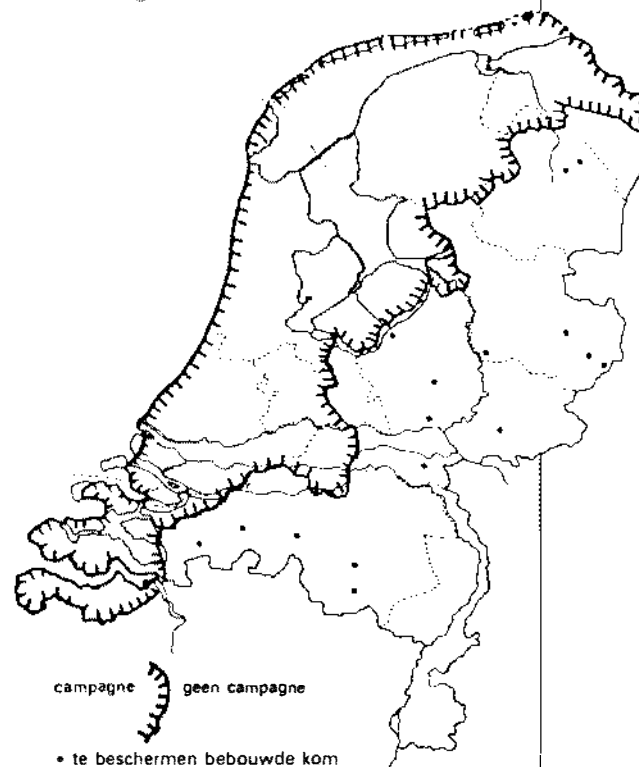
- geadviseerd wordt om alleen bij veldiepen of veldiepeonderstammen een chemische opslagbestrijding uit te voeren;
- kort na het vellen de verse stobben insmeren (vooral de randen) met een 5 % oplossing (1 deel middel op 20 delen water) van glyfosaat (merknaam Roundup) of een 7½ % oplossing (1 deel middel op 13 delen water) van triclopyr (merknaam Garlon);
- het middel triclopyr mag niet toegepast worden in waterwingebieden;
- wordt binnen 6 uur na de behandeling neerslag verwacht, dan de stobbe hoog afzagen en later (doch binnen enkele weken) de stobbe alsnog laag afzagen en insmeren;
- indien schade aan naburige iepen verwacht kan worden wanneer wortelvergroeiing heeft plaatsgevonden, dan de stobbe met triclopyr behandelen. Wortelvergroeiing treedt met name op bij veldiepen, veldiepeonderstammen en bij beperkte groeiruimte voor de wortels;
- aan de middelen kan ter controle van de behandeling een kleurstof (carmoisine of methyleenblauw) worden toegevoegd;
- wanneer de stobbe in winterrust is geraakt (bij temperaturen van -5°C en lager) is stobbebehandeling weinig effectief.
- stobbebehandeling met glyfosaat geeft vrijwel 100 % doding van stobbe-opslag en een reductie van wortelopslag met ongeveer 80 %.
- triclopyr doodt eveneens vrijwel alle stobbe-opslag maar geeft aanzienlijk minder doding van wortelopslag dan glyfosaat.

Wortelopslagbehandeling

Na doding van de stobbe is behandeling van wortelopslag noodzakelijk om alle hergroei afdoende te bestrijden. Nabehandeling kan mechanisch dan wel chemisch uitgevoerd worden. De consequenties van mechanische behandeling zijn reeds

eerder in dit artikel genoemd. Een chemische behandeling kan uitgevoerd worden zodra het blad geheel is uitgelopen. Voorlopige resultaten van onderzoek hebben aangetoond dat een bladbehandeling in het najaar meer effect heeft dan een voorjaarsbehandeling. Dit onderzoek wordt voortgezet; verwacht wordt dat in 1987 (voorjaar/zomer) publikatie van de resultaten zal plaatsvinden en aanbevelingen voor wortelopslagbestrijding zal worden gedaan.

Gebieden in Nederland waar de iepenziekte campagne wordt gevoerd.

Onschadelijk maken van iepen is wettelijk geregeld

Het verplicht opruimen van iepen en het onschadelijk maken van iepenhout en iepestobben in dat deel van het land waar campagne wordt gevoerd (zie overzichtskaartje) is wettelijk geregeld in het Besluit Bestrijding Iepenziekte. Hierin is het volgende bepaald:

- Een geveld iep dient op de dag van velling onschadelijk te zijn gemaakt; ook buiten het campagne seizoen, bijvoorbeeld gedurende de wintermaanden. Het in voorraad of voorhanden hebben van ongeschild iepenhout is dus verboden. Ontheffing kan door de PD worden verleend voor het geheel onder water bewaren van ongeschild iepenhout. Het opslaan van ongeschild veldiepehout afkomstig uit grootschalige opruimingsacties van veldiep is, met ontheffing, mogelijk. Dit geldt voor veldiepehout dat bestemd is voor afvoer naar de houtverwerkende industrie.
- Het vervoer van ongeschild iepenhout is verboden. Ontheffing kan door de PD worden verleend voor vervoer over korte afstand (bijvoorbeeld van velplaats naar brandplaats) of voor vervoer van grote hoeveelheden iepenhout over grote afstand (bijvoorbeeld naar de houtverwerkende industrie).

Informatie over ontheffingen is bij de PD-districtskantoren te verkrijgen; uitvoerige informatie over de wettelijke regelingen is aan te vragen bij de PD in Wageningen, Postbus 9102, 6700 HC Wageningen (08370-96546).

Jogchum van den Brink weg bij de Bomenstichting

Na acht jaar voor de Bomenstichting te hebben gewerkt, is Jogchum van den Brink van werkgever veranderd.

Toen hij op 1 januari 1979 de functie van Bureau-secretaris op het kantoor in Zeist overnam, telde de Bomenstichting ongeveer 1000 donateurs en was hij de enige medewerker. Bij zijn vertrek op 1 januari 1987 nadert het aantal donateurs de 2500 en zijn er vijf vaste medewerkers op het kantoor in Utrecht.

Een stormachtige ontwikkeling, niet alleen als je naar de cijfers kijkt, maar ook als je ziet wat de Bomenstichting in die tijd heeft geproduceerd (boeken, folders, posters, diaserie, onderwijsmateriaal) en bereikt. Het boom-bewust zijn is in Nederland merkbaar toegenomen.

Een enthousiast bestuur kan zo'n ontwikkeling natuurlijk wel sturen, maar het eigenlijke werk gebeurt op kantoor.

De enorme hoeveelheid werk, die moest worden verzet, werd eerst door Jogchum alleen gedaan en vanaf 1980 samen met een bureau-assistent.

Een 40-urige werkweek was er al die tijd niet bij, zeker in voor- en najaar, als de telefoon niet stilstaat en er altijd veel extra moet worden georganiseerd (excursies, tentoonstellingen e.d.).

Jogchum is acht jaar lang de drijvende kracht geweest achter alles, wat de Bomenstichting deed. Het valt daarom niet mee om er echte 'wapenfeiten' uit te halen; de viering van het tweede en derde lustrum waren echter wel krachttoeren, die extra waardering verdienen evenals de uitgave van 'Stadsbomen van Acer tot Zelkova' en de opzet van de inventarisatie. Het grootste wapenfeit is mijns inziens: de hele periode van acht jaar geïnspireerd, vrijwel onvermoeibaar doorwerken aan het verwezenlijken van de doelstelling van de Bomenstichting.

En daarom... Jogchum bedankt en veel geluk in de toekomst!

Namens Bestuur en Secretariaat

Marjan ten Cate

Waardevolle oude bomen (19)

100-jarige plataan in Rotterdam

Honderdjarige plataan aan de Westersingel in Rotterdam die met veel kunst- en vliegwerk is behouden.
foto: A. Raad

In Rotterdam staan enkele bijzondere platanen, waar een heel verhaal aan vast zit. Het meest spannend is wel de geschiedenis van de beroemde plataan aan de Westersingel. Deze boom heeft de Gemeente handen vol geld gekost. Hij zweefde jarenlang tussen hemel en aarde maar overleefde het tenslotte toch, dank zij vele bijzondere maatregelen en jarenlang schietgebedjes van de plantsoenmensen.

Wat was er nu aan de hand met deze boom? Hij had al een honderd jaar staan groeien op het zacht glooiende grastalud van de singel in het centrum van de stad en hij was de meest imposante van alle singelbomen. Niet hoog maar met hori-

wonder dat hij zo groot kon worden. Dat kwam waarschijnlijk door een uitgebreid wortelstelsel dat boven het nabije grondwaterpeil naar boven kroop in het singeltalud.

In de jaren zestig moesten de rijstroken van de Westersingel worden verbreed, daar de evenwijdig lopende Coolsingel, de hartslagader van Rotterdam, overhoop lag door de metrobouw. Er bleef toen niet genoeg breedte over voor glooiende taluds en de oevers zouden een stedelijk (en stenig) karakter krijgen met bloembakken, banken en behoud van zo veel mogelijk bomen.

Bastion

De ontwerpers en groenarchitecten van de stedenbouwkundige dienst kronkelden zich in vele bochten (en de waterloop met hen) om bij de ingrijpende vormverandering toch zo veel mogelijk belangrijke bomen te behouden, maar de plataan stond zo ongelukkig, dat hij zou moeten verdwijnen. Na 'over mijn lijk'-dreigementen van plantsoenzijde werd het ontwerp herzien en in het water een soort bastion ontworpen waardoor de boom op ongeveer hetzelfde niveau kon blijven staan. Maar door al dat gegrave en gebouwen in zijn naaste omgeving zouden de water- en luchttoestanden rondom zijn wortelgestel wel totaal veranderen. Een beuk en een eik zouden zo'n ingreep nooit overleven, maar bij een plataan was een dergelijke gok niet onredelijk. Er kwam dus ten gerieve van die boom een bijzonder ingewikkeld en duur ontwerp tot stand, waarbij toch nog geen garantie kon worden gegeven dat de boom al die bouwerij rondom zijn voet zou overleven. Als de boom dood zou gaan was het dus 'weggegooid geld'. Toch wel fijn dat de Gemeente Rotterdam in die tijd -nog vrij van bezuinigingen- tienduizenden guldens riskeerde voor een mooie boom.

Het bastion moest worden gebouwd zonder heipalen door de kroon heen, een kroon die wel twin-

zontaal uitgegroeide armen van wel tien meter een imposant exemplaar. Platanen vertonen deze eigenschap als ze vrij staan en gespaard blijven voor snoeien en hakken. Hij stond vlak aan de waterkant, nauwelijks boven het grondwater. Een

tig meter breed was. De waterbouwkundige bouwers van Gemeentewerken Rotterdam hadden wel voor hetere vuren gestaan.

Het bastion, waar voetgangersverkeer overheen moest, werd

natuurlijk niet gewoon geplaveid, maar werden grastegels gebruikt.

Toen de bouwerij klaar was en de boom ook nog de nodige wortelverzorging had ontvangen, moest men maar afwachten of hij het zou halen.

Het volgend voorjaar: erg weinig en pieterige blaadjes! Heeft u ooit platanblad van drie centimeter gezien? Men hield zijn hart vast. Hoe moest die boom die hele zomer assimileren? De Directeur van Gemeentewerken en de waterbouwinge-

nieur (van de bijna-niet-verantwoorde techniek) leefden mee met de hoop en vrees van de plantsoenmensen. De blaadjes hielden het de hele zomer. Grote spanning! Wat zou er volgend jaar gebeuren?

Weer kleine blaadjes, maar iets groter en iets meer.

Dat gaf hoop!

De volgende jaren werden de bladeren weer groter en de kroon minder ijl en na vijf jaar was de kroon weer helemaal normaal. De boom staat er nu met zijn brede kroon van dikke horizontale takken als een sieraad voor de Westersingel en ik hoop dat hij daar nog een honderdtal jaren of meer mag blijven staan.

A. Raad
kontaktpersoon
te Rotterdam

Bomen op bouwterreinen zeer kwetsbaar

Wanneer ik op een braakliggend terrein een mooie boom zie staan, komt onmiddellijk de vraag bij mij op: 'Wat zou er mee gebeuren als men hier gaat bouwen'.

Er is dan een aantal mogelijkheden. De boom is niet opgenomen in het nieuwe plan als 'te handhaven groen' en zal verdwijnen. In veel gevallen zet men veel te snel een streep door bestaand groen, omdat het zo makkelijk is om met een schone lei te beginnen. Vaak kunnen bomen met een geringe aanpassing of een ander ontwerp gemakkelijk worden ingepast, wat het uiteindelijk resultaat -

nieuwbouw met mooie bomen- zeker ten goede zal komen. In het Bomennieuws van 1985 (nrs.3 & 5) zijn hieraan artikelen gewijd.

Een andere mogelijkheid is dat de boom de nieuwbouw niet in de weg staat of dat er met z'n aanwezigheid rekening is gehouden. Dan is het zaak dat men tijdens de bouwwerkzaamheden afdoende beschermingsmaatregelen neemt. Doet men dit niet dan loopt men het risico dat de boom gedurende de bouw of binnen enkele jaren na de voltooiing ervan toch het leven laat.

Verstoring van de waterhuishouding, graven tus-

DE VERTAKKING

bomen verzorgen

bomen planten

boomverzorgingsprodukten

Mariëngaarderweg 39

9074 TM Hallum

Tel.: 05183 - 1131

BOOMVERZORGING
Pius Floris
WIJ WERKEN AAN EEN FLORISANT BOMENBESTAND

Koningsweg 6, 5211 BL 's-Hertogenbosch, telefoon: 073-133908

Bij bouwwerkzaamheden mag men onder de boomkroon geen verzamel- of stortplaats van bouwmaterialen creëren
foto: Frank Moens

sen de wortels, beschadigingen van kroon of wortelstelsel, verdichting van de grond, lozen van giftige stoffen zijn allemaal factoren die het leven van bomen kunnen bekorten. Op veel bouwterreinen laat de zorg voor bomen te wensen over of wor-

den zelfs misbruikt: bijvoorbeeld als steunpunt voor het stellen van kozijnen, het ertegen stapelen van stenen of hout, als beschutte plaats voor de bouwkeet, toilet enz.

Folder 'Bomen & Bouwen'

Ongeveer 15 jaar geleden heeft de Bomenstichting de folder 'Bomen Sparen op het Bouwterrein' uitgebracht, die toen op grote schaal is verspreid onder Diensten van Gemeentewerken en belanghebbende bedrijven. Aangezien op bouwplaatsen nog lang niet overal zachtzinnig met bomen wordt omgesprongen, heeft de Bomenstichting besloten tot een heruitgave van deze folder. De noodzakelijke beschermingsmaatregelen brengen we in dit Bomennieuws met de bijgevoegde folder 'Bomen & Bouwen' opnieuw onder uw aandacht.

Wilt u meer exemplaren, zodat u deze kunt achterlaten op bouwterreinen, dan kunt u de folder bestellen door overmaking van f 2,50 per stuk op postbank 2108755 t.n.v. Bomenstichting, Utrecht o.v.v. 'Bomen & Bouwen'.

(10 exemplaren kosten f 18,-, 100 stuks f 160,-)

F.R.M.

Plantwerk in de winter

Ieder jaar blijkt weer dat de maand januari en voor een belangrijk deel ook februari niet of nauwelijks worden benut voor beplantingswerkzaamheden. Dat is bijzonder jammer want in die periode zijn alle boomsoorten in rust, zodat het rooien en verplanten vóór de planten weinig verstoringen geeft. In de loop van jaren is gebleken dat er in die twee maanden meestal toch weersomstandigheden heersen, die uitermate geschikt zijn voor beplantingswerkzaamheden. Een uitzondering hierop vormen de vorstperioden en de dagen of weken direct daarna, als de grond nog niet is ontdooid. Deze is dan nog te kluitiger, waardoor er onvoldoende aansluiting tussen wortels en gronddeeltjes ontstaat. Ook nadat in het voorjaar de vorst volledig weg is, blijven de kluiten nog geruime tijd intact. Hierdoor kan de jonge aanplant uitdrogen. Veel afnemers van plantmateriaal beginnen veel te laat in het seizoen met hun werkzaamheden. Hierdoor wordt vaak onder slechte (natte) weers-

omstandigheden geplant. Dit komt de kwaliteit van het werk niet ten goede (dit hoeft overigens niet altijd nadelig te zijn, als de bodem maar niet wordt verdicht en het water niet in de plantgaten blijft staan). In het bijzonder het maken van plantgaten en het in de plantgaten werken van de wortels gebeurt dan niet altijd zorgvuldig. Doordat velen tevens de neiging vertonen het plantmateriaal te laat af te roepen, hopen de werkzaamheden zich ook bij de kwekers op. De kans op fouten neemt daardoor toe en er ontstaan lange inkuilperioden. Dat is niet gunstig voor de kwaliteit van de planten. De kans van slagen van een beplanting, die onder gunstige omstandigheden is aangelegd, is nu eenmaal veel groter, dan van een in te natte grond uitgevoerde beplanting. Wanneer het enigszins mogelijk is, zouden daarom de maanden januari en februari beter benut moeten worden voor dit soort werkzaamheden.

Bron: Bosbouwvoorlichting

Bomen in het landschap (1)

De solitaire boom

In deze nieuwe reeks artikelen zullen we aandacht besteden aan de landschappelijke aspecten van bomen. Daarbij gaat het dus minder om bepaalde eigenschappen van de bomen zelf dan wel om de wijze waarop de bomen zich manifesteren in hun omgeving.

Wellicht het meest tot de verbeelding spreekt de solitaire boom. Dit is een boom die alleen staat in het landschap, niet omringd door andere bomen noch door huizen of andere 'opgaande landschapselementen'.

Solitaire bomen spreken de mensen sterk aan. Deze bomen worden vaak mooi of treffend gevonden. Ze contrasteren met het omringende, open landschap, of anders gezegd, ze geven een accent daaraan. Het zou wel eens zo kunnen zijn dat de belevingswaarde van de solitaire boom groter is dan die van de houtwal of het bos. Iets wat overigens niet is onderzocht en wat ook niet gemakkelijk met een latje te meten zou zijn. Maar het lijkt geen twijfel dat de groep mensen, die bepaalde solitaire bomen kennen en waarderen,

heel wat potentiële donateurs van de Bomenstichting bevat.

Het is opvallend dat ook bij de kunstzinnige afbeelding van bomen, de solitaire boom of boomgroep hoog scoort. Zeer veel schilders, bij wijze van spreken van Jeroen Bosch tot en met René Magritte, hebben in de loop van de tijd solitaire bomen afgebeeld, als hoofdthema of als onderdeel van een decor.

Opvallend is het hoge percentage eiken, bomen die door kunstenaars wellicht ook het meest in solitaire positie zijn afgebeeld (b.v. Ruijsdael). We treffen de solitaire eik voornamelijk aan op de zandgronden van het Drents plateau, Twente, Salland, de Achterhoek, de Geldersche Vallei en Noord Brabant. Ook de elsen komt in deze gebieden regelmatig als solitair voor. Solitaire wilgen komen vooral op nattere gronden, zoals klei en veen, voor. Dat zijn op het kaartje onder meer het gebied rond de grens van Drenthe en Overijssel en het gebied van de Hollands-Utrechtse waarden met een uitloper naar het Kromme-Rijngedebied. Solitaire populieren zijn niet specifiek aan een bepaald gebied gebonden. De Zuidlimburgse solitaires zijn vnl. eiken en essen. Ook in het (nog) boomrijke centrale deel van Zuid-Beveland, de Goesche Poel, komen veel solitaires voor.

Eik als solitair meest voorkomend

Uit de resultaten van een steekproefsgewijze inventarisatie (door de auteur uitgevoerd red.) blijkt dat in de agrarische gebieden van Nederland ca. 90.000 solitaire bomen (en boomgroepen) voorkomen. Als men de open natuurgebieden, voornamelijk bestaande uit heidevelden, meerekent, komt het aantal solitaires boven de 100.000. De belangrijkste verbreidingsgebieden van solitaire bomen in Nederland zijn aangegeven in figuur 1. In tabel 1 zijn ze onderverdeeld naar soort (geslacht).

Tabel 1

Solitaire bomen en boomgroepen in het agrarische deel van Nederland (totaal aantal ca. 90.000, peiljaar 1984), naar 'soort'

	%
Zomer- en wintereik	27,4
Wilg	21,2
Populier (geen Italiaanse)	11,6
Els	10,3
Berk	5,0
Es	4,3
Fruitboom (appel, peer enz.)	2,0
Linde	1,1
Overige soorten, ongemengd *)	5,2
Gemengde boomgroepen	11,9
	100,0

*) vnl. beuk, paardekastanje, iep, meidoorn, Amerikaanse eik, Italiaanse populier

De lage percentages voor fruitboom en linde in tabel 1 wekken misschien enige bevreemding. Toch is de verklaring eenvoudig. Deze bomen komen in het algemeen voor in boomgaarden en op erven, het zijn dan dus geen solitaires. 'Echte' solitaire fruitbomen en lindes staan dan ook meestal op

plekken waar vroeger een erf was, of waar een boomgaard gedegradieerd is

Solitaire bomen zien er anders uit dan bomen van dezelfde soort en ouderdom die in groepsverband staan (b.v. houtwal, bos). Dit komt in de

eerste plaats door de vrije, open ruimte rond de solitair: die maakt het mogelijk de boom van alle kanten en op 'alle' afstanden in ogenschouw te nemen. Maar dat zou een schijnbaar verschil met bomen in groepsverband kunnen zijn. Het is een interessante vraag of twee even oude bomen van dezelfde soort, waarvan de een solitair staat en de ander niet, en die beide de invloed van dezelfde groeiplaatsfactoren ondergaan, ook werkelijk in verschijningsvorm verschillen. Dit zal in het algemeen inderdaad het geval zijn. Bij solitaire bomen is de concurrentie om zonlicht, voedingsstoffen en water, en de fysieke druk van omringende bomen, weggefallen, en dus kunnen deze bomen zich beter, in elk geval breder ontwikkelen (zie foto). Het blootstellen aan de weerselementen, met name zeewind, kan dit effect echter compenseren, waardoor vergelijkend onderzoek moeilijk is. Zulk onderzoek wordt verder bemoeilijkt doordat de beheersfactoren meestal verschillen. Beweiding, bemesting en het gebruik van land- of bosbouwmachines kunnen de groei ook beïnvloeden.

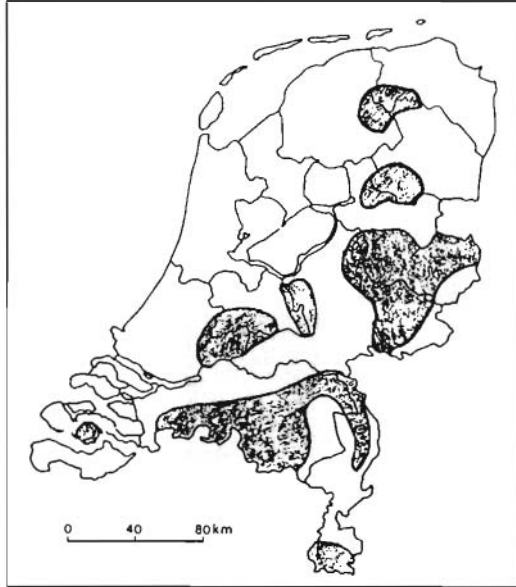
Degradatie van houtwallen

Hoe ontstaat een solitaire boom? Met het antwoord "door te groeien" komen we niet veel verder; immers dit betreft de solitaire positie van de boom, de omgeving dus, er niet bij. In principe zijn drie ontstaansoorzaken aan te geven:

- spontane opslag;
 - aanplant;
 - degradatie van een groter begroeiingselement.
- Onderzoek heeft uitgewezen dat de laatste oorzaak, vooral op de zandgronden in het oosten en zuiden van ons land, de voornaamste is. 19 % van de solitaire bomen op een afstand van meer dan 50 m van andere opgaande landschapselementen is gedurende de laatste 10 à 15 jaar ontstaan door degradatie van lijnvormige begroeiingselementen (houtwallen, singels, bomenrijen, heggen). Voor solitaires op kortere afstand van andere begroeiing geldt zelfs een percentage van 34. In laag-Nederland en op de heidevelden in hoog-

*Solitaire eik op het oude bouwland bij Aalten.
Foto: C.Th. van der Schouw,
STIBOKA.*

Nederland speelt spontane opslag van bomen met zaadverspreiding door wind of water relatief ook een rol van betekenis. In extensief beheerde

Eerder in deze bijdrage werd al de betekenis genoemd die de solitaire boom voor de mens heeft. We kunnen deze wat nader bekijken en komen tot de volgende indeling:

- De gebruikswaarde: hieronder valt de beschutting voor mens en dier, het leveren van producten (b.v. bloesem, vruchten, takken) en de oriëntatiefunctie;
- De visuele of esthetische waarde (zie boven);
- De historische waarde (b.v. grensbomen, kroezebomen);
- De ecologische waarde (o.a. de solitaire boom als 'stepping' of 'flying stone' voor dieren bij verplaatsing over grotere afstand vliegen of lopen ze van boom tot boom);
- De symbolische waarde (de solitaire boom als symbool voor o.a. macht, verbinding aarde-hemel, eenzaamheid).

Deze waarden spelen uiteraard ook een rol bij de inventarisatie van waardevolle bomen door de Bomenstichting.

De solitaire boom is van alle 'boomelementen' in het landschap het minst beschermde. De Boswet is op deze kleine elementen niet van toepassing. Gemeentelijke Kapverordeningen zijn wel van toepassing, maar niet op alle soorten, en bovendien hebben niet alle gemeenten zo'n verordening. Misschien dat de gemeentelijke landschapsbeleidsplannen een stap in de goede richting (van registratie en bescherming) zullen zijn.

Figuur 1.

Voornaamste verspreidingsgebieden van solitaire bomen en boomgroepen in Nederland. De gemiddelde dichtheid per km bedraagt hier in het algemeen 11-20 exemplaren, plaatselijk 5-10 of 20

▲▲ de Veer

Bronnen:

▲manak Boymans - van Beuningen (1975); Bosch, P.P. in Recreatievoorzieningen 13 (1981), 1; Dissertatie auteur (1985)

agrarische gebieden kunnen opgeslagen bomen een kans krijgen tot volwassen solitaire bomen te groeien. Aanplant van solitaire bomen is vrij zeldzaam (en ook lang niet altijd succesvol). Voorbeelden (met succes) zijn herdenkingsbomen, bakenbomen langs de rivier, perceelstoegangsboomen en bomen in open ruimten op landgoederen.

Frans van Jaarsveld

Boomverzorging en Verplanting

Overeind 42
3998 JB Schalkwijk
Telefoon 03409-18 80

Geheel tot Uw dienst.

BANK MEES & HOPE NV

Utrecht, Janskerkhof 15; (030) 31 78 24.

Voorst te: Alblasertdam, Amsterdam, Arnhem, Delft, Dordrecht, Eindhoven, 's-Gravenhage, Groningen, Haarlem, Haren, Heerlen, 's-Hertogenbosch, Rotterdam, Schiedam, Usquert, Vlaardingen, Zaltbommel en Zeist.

Boekbesprekingen

Bosplantsoen

ook voor leken, bezitters van een grote tuin en hobbyisten

De derde, geheel herziene druk van 'Bosplantsoen' is uit! Dit boek is voor vakmensen een begrip en de mededeling dat 'geheel herzien' in dit geval betekent 'verbeterd en uitgebreid', moet op zich voor hen al een aanbeveling zijn om het snel in huis te halen.

Het is echter ook een zeer bruikbaar naslagwerk voor mensen met een grote tuin, die veel met vooral inheemse bomen en struiken (willen) werken. Want de term 'bosplantsoen' betekent in dit geval niets anders dan loof- en naaldbomen en -struiken, die in de Nederlandse bosbouw en in landschappelijke beplantingen veel worden gebruikt. Het boekje leert de niet-vakman eerst, de bomen en struiken in zomer en winter te herkennen met simpele lijsten en tabellen met tekeningen. Daarna volgt van ongeveer 100, voornamelijk inheemse soorten, een beschrijving van verschijningsvorm (boom of struik), blad, bloei, groeiplaats, klimaat, gedrag, gebruik en andere bij-

zonderheden. Per soort zijn enkele kenmerkende zwart-wit foto's en tekeningen opgenomen. De bijlagen zijn alleen al extra aandacht waard. Ze geven namelijk, veelal in tabelvorm:

- Gevoeligheid voor groeistoffen (in onkruidbestrijdingsmiddelen)
- Plantsoennormen
- Plantverband
- Giftigheid van diverse soorten bosplantsoen
- Overzicht belangrijkste drachtplanten (voor bij- en e.d.)
- Verklarende woordenlijst
- Soortenregister

Er is bovendien veel aandacht besteed aan een juiste naamgeving.

Kortom, een aanbevelenswaardig boek voor velen.

Bosplantsoen is te bestellen bij de Bomenstichting voor f 23,- (inkl. verzendkosten), of direct bij de Praktijkschool Arnhem.

M.t.C.

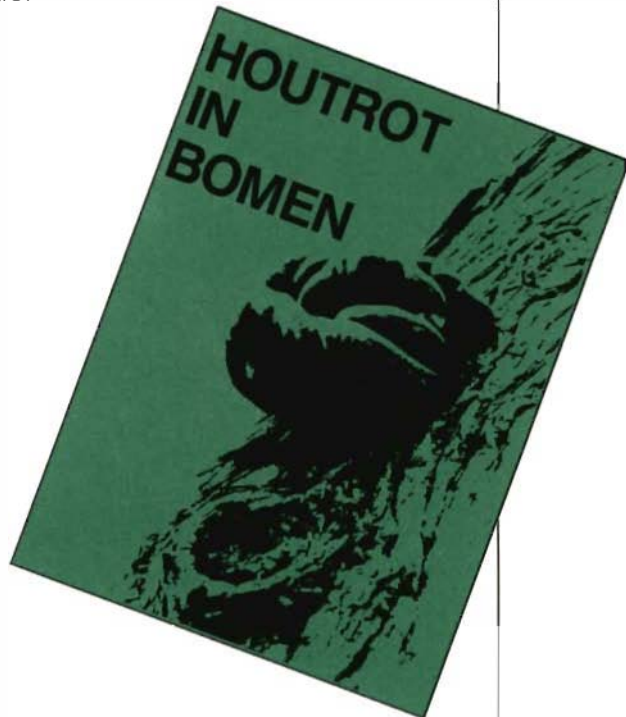
Bosplantsoen
uitg.: Praktijkschool Arnhem
derde, geheel herziene druk
1986
211 pag.
f 23.—
(inkl. verzendkosten)

Houtrot in bomen

'Houtrot in bomen' is een uitgave in brochurevorm van het artikel over schimmels in bomen (Tuin & Landschap, nr 20/1986).

Door inbreng van de Praktijkschool-Arnhem en de samenwerking tussen de Kring Praktiserende Boomverzorgers, 'De Dorschkamp' en de redactie is de brochure tot stand gekomen. Op de Praktijkschool is 'Houtrot in bomen' van nut als lesmateriaal, met name door de duidelijke kleurenfoto's van de vruchtlichamen en het aantastingsbeeld van de schimmels in het hout.

De brochure is te bestellen bij de Bomenstichting door overmaking van f 7,50 (inkl. verzendkosten) op postbank 2108755 t.n.v. Bomenstichting, Utrecht, onder vermelding van 'Houtrot in bomen' of bij de praktijkschool in Arnhem.

Bosbouwkundige opleidingen in Nederland (3)

De Bosbouwtechnische School te Apeldoorn De Bosbouwpraktijkschool te Arnhem-Schaarsbergen

Als sluitstuk en deze serie behandel ik de beide lagere opleidingen op bosbouwgebied in ons land.

De B.T.S. te Apeldoorn.

Dit is een 4 jarige dagschool, die aansluit op het basisonderwijs. Het is de enige in zijn soort in Nederland. Vandaar de centrale ligging. Omdat de school opleidt voor beroepen, die veel van het lichaam vragen, heeft bij de aanmelding een medisch onderzoek plaats. Naast algemeen vormend onderwijs wordt aandacht besteed aan

houtbewerking, het planten, verzorgen en vellen van bomen en de omgang met gereedschap. Aan het eind van het derde leerjaar kan een keuze worden gemaakt uit een B-nivo en een wat zwaardere eisen stellend C-nivo. Gedurende het 3e en 4e leerjaar wordt 1 dag per week praktisch gewerkt bij een bosbedrijf. Na het behalen van het diploma is verdere studie mogelijk in een 2 jarig leerlingstelsel. De leerlingen werken dan bij een bedrijf en worden begeleid door een consultant van het Leerlingwezen. In deze tijd volgen zij tevens enkele cursussen aan de Praktijkschool te Arnhem-Schaarsbergen. Voor goede leerlingen is er de mogelijkheid, hun studie voort te zetten aan de M.B.C.S. te Velp (zie ons eerste artikel).

Aangezien de opvattingen over bos en bosbouw de laatste tijd nogal gewijzigd zijn, was ook een accentverschuiving bij de opleiding noodzakelijk. Zo komen nu veel meer onderwerpen aan de orde, die niet rechtstreeks met houtproductie te maken hebben, zoals landschappelijke beplantingen, stedelijk groen, natuur- en landschapsbeheer, recreatie.

De Bosbouwpraktijkschool Arnhem-Schaarsbergen.

Deze school geeft cursussen, variërend van één dag tot 8 weken op het gebied van de praktische uitvoering van werken in bosbouw, natuurbeheer, kultuurtechniek en groenvoorziening.

Deze cursussen worden gegeven voor drie groepen cursisten:

1. leerlingen uit het leerlingstelsel Bosbouw en Kultuurtechniek (zie onder A)
2. studenten uit het Middelbaar en Hoger Agrarisch Onderwijs.
3. beroepsbeoefenaars; voor bijscholing of voor het behalen van een vakdiploma.

Naast de cursussen in Arnhem worden er ook regionaal cursussen georganiseerd. Het zal duidelijk zijn, dat er een nauwe samenwerking bestaat tussen de opleidingen in Apeldoorn en Arnhem.

J.J.C.

Bomen in de mythe (14)

De Lijsterbes

Lijsterbes
uit: katalogus 'Bomen'
Boomkwekerij Udenhout

In Engeland wordt deze kleine boom wel 'mountain ash' genoemd (berges). Ofschoon het blad wel wat lijkt op dat van de es, houdt elke vergelijking hiermee verder op. De volgende ontboezeming van Wordsworth slaat dan ook duidelijk op een lijsterbes (*Sorbus aucuparia*) en niet op een es.

*The mountain ash
No eye can overlook when 'mid a grove
of yet unfaded trees, she lifts her head,
deck'd with autumnal berries that outshine
spring's richest*

En dat allemaal omdat Hebe, die schenkster was van Jupiter, haar gouden beker verloor. De adelaar had gezien dat de demonen hem gestolen hadden. Dus zond Jupiter de vogel weg om de beker terug te halen. Het werd een bloedig gevecht en waar het bloed van de adelaar op de aarde drupte of een veer van hem viel, verhief zich een lijsterbes. Een boompje met bloedrode bessen en veervormige bladeren. Een heel wat romantischer verhaal dan dat van het lijsterpoepje waar een boompje uit ontkiemt.

Van oudsher al werden er toverkrachten aan deze boom toegeschreven. Als men overblijfselen vond uit de tijd der druiden dan vond men daar zeker ook lijsterbessen of stronken ervan. Voor de druiden was het een heilige boom. Tovenaars wisten er ook weg mee. De oude Engelse naam voor

lijsterbes, rowan, is afgeleid van 'runa'. Dit is een woord uit het sanskriet en betekent: tovenaars. Tovenaars gebruikten voor hun bezweringen lijsterbestakken. Aan deze takken werd de macht over de boze geesten toegekend. Een oud versje zegt het al:

*'t Bezweren was vergeefs; de heksen keerden
terug tot de vorstin, gans sidderend van vrees;
de lijsterbes weerstond, naar zij beweerden,
de kracht der toverij, waar hij als bos verrees.*

De boeren plantten dan vroeger ook altijd lijsterbessen in de buurt van de veestallen. Op 2 mei werd de vloer van de stal ook nog eens bedekt met lijsterbestakken. Op dezelfde dag dwongen de herders de dieren van hun kudde één voor één door de hoepel van lijsterbeshout te gaan ter voorkoming van ongelukken. De boter werd beter als ze bij het karnen lijsterbestakken gebruikten en het opdrijven van vee ging ook al van een leien dakje met lijsterbestakken. De koeien luisterden dan beter.

De inwoners van Wales plantten de lijsterbessen op kerkhoven om demonen te weren en wee de heks die met een tak was aangeraakt. Zij zou als eerste het slachtoffer worden van de duivel als deze eens in de zeven jaar zijn tol kwam opeisen. Reizigers vonden het destijds een veilig gevoel een V-vormig takje lijsterbes op zak te hebben. Volgens Evelyn is wijn, gemaakt van de bessen een onvergetelijke drank en de Schotten dichtten de bes een verjongende kracht toe.

Een huismiddeltje wat nu nog wel eens gebruikt wordt is het kauwen op gedroogde lijsterbessen als je schor bent.

Niet lekker, maar het helpt wel.

Aan de tweede naam van de gewone lijsterbes kunnen we zien dat de bessen door vogelaars als lokmiddel werden gebruikt. *Aucuparia* is vogelaar.

Nooit van lijsterbes gehoord? Dan misschien wel van de kraalboom, kwetsbeienboom, kwalsterboom, saphout, siepenhout of vogelbesboom? Onder al deze namen staat dit veelzijdige boompje bekend.

Toch maar eens proberen als u schor bent.

Adoptie Achterbergse linde door Copijn

Ruim 20 jaar geleden begonnen de gebroeders Copijn in Nederland met hun boomverzorgende activiteiten. Ter gelegenheid daarvan werd hun eerste 'patient', een ongeveer 6 eeuwen oude linde op 12 december j.l. door Copijn geadopteerd door het pachtkontraat met de eigenaar op hun naam te laten overschrijven.

Tot grote verrassing van de aanwezigen kreeg de Bomenstichting na afloop van de adoptieplechtigheid van J'ørn Copijn een cheque ter waarde van f 2000,- aangeboden als 'steun en waardering' voor het goede werk van de stichting. We kunnen het geld natuurlijk heel goed gebruiken; waarschijnlijk wordt het benut voor publikatie van de inventarisatiegegevens, een passende bestemming dus!

Wij wensen de firma Copijn van harte geluk met het 20-jarig bestaan van het bedrijf en de adoptie van de linde.

M.t.C.

*J'ørn Copijn geeft uitleg over het wel en wee van de oude linde
foto. Cijvat*

Kring van kontaktpersonen kritisch bekeken

Op het ogenblik heeft de Bomenstichting ongeveer 100 kontaktpersonen. Van deze groep heeft het secretariaat met ongeveer 50 personen regelmatig contact, met de overigen in veel mindere mate. Dit kwam op het secretariaat op een gegeven moment over alsof men niet meer geïnteresseerd zou zijn. Een onderzoekje naar de gemotiveerdheid van de kontaktpersonen en het bij ons zelf te rade gaan naar de oorzaak van de slechte contacten, had als uitkomst dat we in feite tevreden moesten zijn met het totale bestand. Ieder kontaktpersoon heeft een eigen voorkeur voor de activiteiten die hij of zij voor de Bomenstichting ontplooit. Dit kan variëren van het geven van adviezen tot het verzorgen van lezingen. Met kontaktpersonen die zich beperken tot het geven van advies op verzoek van het secretariaat zijn de contacten veel minder frequent dan met anderen. Het houdt niet in dat de kontaktpersonen met wie minder contact is, ook minder waardevol zouden zijn:

door hun aantal en de goede verdeling over het land is het mogelijk om snel informatie te verkrijgen uit een bepaalde streek.

Bijeenkomsten

Voorheen was het gebruikelijk om in het voorjaar vier regionale bijeenkomsten te organiseren en in het najaar één landelijke. De laatste regionale bijeenkomsten werden door de kontaktpersonen slecht bezocht, wat ons heeft doen besluiten om alleen één keer per jaar, in het najaar, een landelijke kontaktpersonendag te houden. Voor 1987 is het programma nog niet bekend, maar in één van de volgende afleveringen van het Bomennieuws zullen we hier aandacht aan besteden.

Wilt u weten wie de kontaktpersonen van de Bomenstichting zijn, dan kunt u een lijst aanvragen bij het secretariaat.

F.R.M.

Nieuwe levenskansen voor noodlijdende bomen met de Transplant hogedrukmethode

Transplant bv
1243 ZG 's-Graveland
Postbus 24 - Tel. 035-60073/020-995574

Agenda

25 maart

Nationale Boomfeestdag
De Landelijke viering vindt plaats in Franeker
Inl.: 030-852727

8 en 9 april

Restauratie '87
Vakbeurs voor herstel en behoud van gebouwen, natuurmonumenten, kunstwerken, boeken en archieven.
Plaats: Hanzehal te Zutphen.
Inl.: 05750-15100.

17 t/m 26 april

Flora Nova
Boomkwekerijtentoonstelling
Plaats: Beurshal Florida
te Boskoop

Oproep

Ik zou graag in het bezit willen komen van een Ciba-kalender van 1985. Wie heeft er nog een en wil hier afstand van doen.

Gaarne reakties naar: G. van Herck
Rijksweg 11
5076 PB HAAREN

Donkerstraat 17
3511 KB Utrecht
Tel. (030) 33 13 28

Vormgeving +
eindredactie:
F.R. Moens
Redactie.

M. ten Cate-van Elstrand
J.J. Comijs
G.M. Otter
A.A. de Veer

U kunt de Bomenstichting steunen door donateur te worden.
De minimum-donatie bedraagt f 30,— per jaar.

Abonnement Bomennieuws f 30,— per jaar
Voor donateurs gratis
verschijnt 6x per jaar
ISSN 0166 - 784 x
Het postgironummer is 2108755.

Advertenties wendend tot Frank Moens, secretariaat Bomenstichting

Map Bomennieuws: te verkrijgen door f 3,50 over te maken op giro 2108755 t.n.v. Bomenstichting Utrecht o.v.v. 'opbergmap'

Overname van artikelen en berichten in overleg met de redactie.

Druk:
Van den Berg's
drukkerij bv
Maarn

Vermeer TS84T

VOORKOM ROOIEN, VERPLANTI

Ook grote bomen kunnen nu worden verplant met VERMEER TS84T.

- Hoge overlevingskans
- Slechts één operator nodig
- Kuil graven en verplanten met één machine
- Snel, economisch
- Robuuste constructie, hoogwaardige materialen
- 9 Typen leverbaar
- Ontwerp gebaseerd op meer dan 25 jaar ervaring in boomverplantmachines

Voor meer informatie:
VERMEER INTERNATIONAL B.V.
Postbus 323, 4460 AS Goes
Tel.: 01100-32232

Vermeer
BOOMVERPLANTMACHINES

Vragen

Bij mijn krenteboompje en lijsterbes groeit vanuit de grond een lange rechte tak omhoog. Gezien het tempo waarin deze takken zijn gegroeid vraag ik mij af of dit ten koste gaat van de groei van het overige van de boom/struik. Is het beter deze takken te verwijderen? Zo ja, moet zo'n tak dan onder- of bovengronds worden afgeknipt? Heeft zo'n tak te maken met het enten?

Het krente'boompje' (*Amelanchier*) en lijsterbes (*Sorbus*) zijn beide van nature struiken, waarvan de laatste ook kan uitgroeien tot een kleine boom. Het krenteboompje is waarschijnlijk niet geënt, de lijsterbes misschien wel en dit is dan te zien aan een duidelijke verdikking in de stam vlak boven de grond. Takken die onder de entplaats ontstaan moet u direct wegnemen. Als u ze laat zitten zal er binnen enkele jaren niet veel meer van de veredeling over zijn. Het wegnippen van de takken doet u zo dicht mogelijk bij de stam. Snel groeiende takken in een struik hoeft u in de meeste gevallen niet weg te knippen. Dit is een natuurlijke verjonging en ze zullen zich, zeker wanneer ze voldoende licht krijgen, normaal vertakken. Indien u die takken niet op prijs stelt, kunt u ze eruit halen. Het is echter wel raadzaam er elk jaar een paar te handhaven, omdat verjonging voor een struik nu eenmaal van levensbelang is.

F.R.M.

In mijn tuin staat een ceder die nu na ongeveer 40 jaar is uitgegroeid tot een prachtige boom. Dit jaar zaten er voor 't eerst 15 kegels aan.

Hoe is dit te verklaren?

Het leven van een boom bestaat in feite uit drie periodes, te weten: groeien, bloeien en sterven. De duur van een periode is per soort verschillend. Ze zijn ook niet precies afgebakend, want dan zou een boom niet meer groeien tijdens de bloeifase en niet meer bloeien in de laatste jaren van zijn leven. Er vindt een geleidelijke verandering plaats die zich bij uw ceder vorig jaar openbaarde met een aantal kegels. Ongetwijfeld zullen er dit najaar veel meer kegels op de takken staan. Bij andere bomen kunt u dit verschijnsel van de overgang van jeugd naar volwassenheid ook duidelijk zien. Sommige doen over hun jeugd maar kort en bloeien al na enkele jaren, zoals bijvoorbeeld lijsterbes, els en wilg. Andere soorten zoals beuk, eik en den hebben meer tijd nodig. Over het algemeen leven laatbloeiers aanmerkelijk langer dan vroegbloeiers.

F.R.M.